

Új Világ Születik – Az Első Világháborús Centenáriumi Emlékbizottság munkája

Nagy érdeklődéssel olvastam Babarczy Eszter írását az Élet és Irodalom 2015. március 20-i számában (LIX. évfolyam, 12. szám).

Az ő történetei is kiválóan bizonyítják, jól döntött a magyar kormány, amikor 2013-ban az első világháború centenáriumi emlékévei során megvalósuló programok koordinálására emlékbizottságot hozott létre. Hiszen maga az Első Világháborús Centenáriumi Emlékbizottságot megalapító kormányhatározat (1472/2012) is úgy fogalmaz, *„a XX. század egyik legfontosabb, a magyar és az egyetemes történelemnek is meghatározó, hatásaiban legmesszebbre nyúló eseménye, az első világháború...”*

Üdvözlendő kezdeményezés volt az Emlékbizottság részéről az első világháborús emlékművek felújítására, kulturális programok szervezésére, könyvek és tanulmánykötetek kiadására, dokumentumfilm-forgatókönyvek írására, és számítógépes játékok fejlesztésére vonatkozó pályázatok kiírása.

Igazán nagy büszkeség mindannyiunk számára, hogy több mint 700 civil szervezet, önkormányzat, magánszemély és gazdasági társaság pályázott a Bizottsághoz a különböző témákban. A rendelkezésre álló források elosztásánál pedig arra törekedtünk, hogy valamennyi pályázati kiírásban sikeres, a társadalom különböző csoportjait és generációit megszólító programokat támogassunk.

Az írásban említett „néhány projekt” valójában 230 nyertes pályázót jelent. Ebből 110 magyar településen első világháborús emlékművet újítottak fel. A felújításokra vonatkozó pályázati anyagokból és az emlékmű-átadások során együtt ünneplők létszámából egyértelműen igazolódott korábbi feltevésünk: a helyi közösségek számára a közös emlékezés a hősökre, a rokonokra, barátokra, ismerősökre, rendkívüli jelentőséggel bír. A támogatott községek, városok túlnyomó részében az első világháborús emlékművek a települések központjában helyezkednek el – ezzel is jelezve, hogy a helyi közösségek számára a múlt önazonosságuk része, és nem tőlük különváló, számukra idegen, kötelező emlékezeti rituálénak tekintik azt.

Az emlékműveken túl kiemelt szerepet kaptak a legkülönbözőbb témájú kulturális programok, konferenciák, szakmai műhelybeszélgetések, művészeti kiállítások, színházi előadások.

Az Emlékbizottság és az általa felkért független szakmai bíráló bizottság ügyelt arra, hogy csak minőségi, újszerű és olyan programokat támogasson, amelyek az első világháborúval kapcsolatos társadalmi emlékezet ébren tartásával hozzájárulnak a közös értékeken, történelmen és kultúrán alapuló európai identitás erősítéséhez. Fontosnak tartjuk, hogy a kulturális kategóriában nyertes 103 pályázat túlnyomó részében a civil szervezetek és múzeumok magángyűjtők anyagaiból állították össze kiállításait és programjait. A visszajelzések alapján szinte felhívást sem kellett intézniük, az emberek maguk keresték meg őket, mert szerették volna, hogy a nagy becsben tartott családi ereklyéket - képeslapokat, leveleket, frontbéli konyhai eszközöket, egyenruhákat, stb. - kiállítsák. Éppen azért, hogy közösen emlékezzünk.

A 103 támogatásból jutott olyan előadásokra, színjátékokra és konferenciákra is, amelyeken magam is tapasztaltam, hogy a legfiatalabbak is a tananyag kiegészítéseként ismerkedhettek meg a háború emberközeli eseményeivel, az összefüggésekkel, a háborúhoz vezető fejleményekkel, annak következményeivel. Mert nem elég megtanulni, hogy mikor volt a doberdói áttörés, azt is fontos – ha nem fontosabb – tudni, mi, miért történt.

Újszerű javaslat volt az Emlékbizottság részéről, hogy dokumentumfilm-forgatókönyveket, valamint számítógépes játékok fejlesztését is támogatja. A hét elkészült forgatókönyv megfilmesítését a Bizottság elő fogja segíteni, hiszen a mozgóképek kiváló eszköz arra, hogy közös értékeinket minél szélesebb közönségnek mutassuk be. Ugyancsak kifejezetten a fiataloknak készült három támogatott világháborús számítógépes játék, amelyek – figyelve a legújabb trendekre – már nem csupán webes felületen, hanem mobilapplikációs formában is megjelennek. A visszajelzések alapján pedig hét, különböző témában megjelenő könyv meg sem jelenhetett volna a Bizottság támogatása nélkül.

Éppen ezért ajánlom Babarczy Eszter és az olvasók figyelmébe is a projekt honlapját, amely a nyertes pályázatok részletezésén túl, ismeretterjesztő oldallal is rendelkezik. A honlapcsalád 2013-ban az „Év Honlapja” szavazáson oktatási kategóriában különdíjat is nyert.

Az említett kormányhatározat a XX. Század Intézetet bízta meg a centenárium éveiben megvalósuló egyéb programok koordinálásával és szervezésével. Intézetünk a Tudományos Tanácsadó Testület állandó közreműködésével több mint harminc tudományos konferenciát,

nemzetközi szimpóziumot, szakmai műhelybeszélgetést szervezett az elmúlt másfél évben. Az egyébként teltházas rendezvényeken arra törekedtünk, hogy a világháború valamennyi aspektusát feldolgozzuk. Sajnáljuk, hogy Babarczy Esztert egyik rendezvényünkön sem láthattuk vendégül, de elkötelezettségünk töretlen, így példának okáért szeretettel várjuk április 2-i „Színház a háborúban” című konferenciánkon is. Ahogy biztosak vagyunk benne, hogy a tavaly ősszel az Uránia moziban elindított, minden hónap második szerdáján megrendezett „Frontmozi” című vetítési-sorozatunk színvonalát is emelné jelenléte (Reméljük, regisztrációját időben jelzi, mert napokkal a vetítés előtt már elfogynak az ülőhelyek).

A háborús világ az ellentétekre épült. A mai Európa és benne Magyarország az együttműködést tűzte ki céljául, s mint tudjuk, nem a múlt értelmezi önmagát, hanem a jelen értelmezi a múltat. Éppen ezért úgy gondoljuk, hogy talán érdemes újragondolni múltunkat, s megkeresni benne azt is, ami a száz évvel ezelőtti idők konfliktusait nem csak a győztesek-vesztesek kettősségében érzékeli. Új világ születik című kiállításunkkal, amely idén májusban nyílik a Várkert Bazárban, az Első Világháborús Centenárium Emlékbizottság ezt a célt tűzte ki maga elé. A kiállítás honlapján (www.ujvilagszuletik.hu) az érdeklődő közönség véleményét várjuk és kérjük. Babarczy Eszter véleménye éppen olyan fontos számunkra, mint az a rengeteg tanács, amit eddig az olvasóinktól kaptunk.

Mert a múltunk közös, és közösen értelmezhetjük, vagy értelmezhetjük újra azt.

Schmidt Mária, a XX. Század Intézet főigazgatója, az Első Világháborús Centenárium Emlékbizottság tagja